

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

με αφορμή τις ημέρες που είναι αφιερωμένες
στην Παγκόσμια Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (10^η Δεκεμβρίου)
και στην Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (20^η Νοεμβρίου)

Το Παρατηρητήριο Μελέτης της Παιδικής Ηλικίας του Εργαστηρίου Κοινωνικών Επιστημών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, έχοντας εκπονήσει τα τρία προηγούμενα χρόνια για λογαριασμό της Ελληνικής Επιτροπής της Unicef τις Ετήσιες Εκθέσεις για την Κατάσταση των Παιδιών (και των δικαιωμάτων των παιδιών) στην Ελλάδα, είχε με έμφαση - ήδη από το έτος 2012 - επισημάνει ως επιτακτική την ανάγκη εκπόνησης ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Με τις Εκθέσεις αυτές είχαμε επισημάνει ότι κρίσιμοι παράγοντες για την αποτελεσματική εφαρμογή ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αποτελεί η εκπλήρωση ορισμένων θεσμικών προαπαιτούμενων, ορισμένων απαραίτητων αναγκαίων προϋποθέσεων, μεταξύ των οποίων κυριότερες είναι:

- η ύπαρξη ενός κρατικού φορέα που θα αναλάβει τον συντονισμό της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, καθώς και των αναγκαίων συνεργασιών μεταξύ των φορέων που ασχολούνται με τα δικαιώματα του παιδιού.
- η διάχυση της διάστασης του παιδιού στα πλαίσια κάθε κρατικής ή μη πολιτικής (το λεγόμενο child mainstreaming).
- η πρόβλεψη συγκεκριμένου προϋπολογισμού για το παιδί, όχι μόνο σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης αλλά και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, περιφερειών και Δήμων. Η απουσία ολοκληρωμένης πολιτικής για το παιδί αποδεικνύεται και από το γεγονός της αδυναμίας προσδιορισμού από την πολιτεία του ακριβούς ποσού που δαπανάται στα πλαίσια του κρατικού προϋπολογισμού αποκλειστικά για τις πολιτικές και τις δράσεις που σχετίζονται με το παιδί. Αυτό έχει βεβαίως ως αποτέλεσμα και την ανορθολογική και μη αποτελεσματική χρήση των κοινωνικών δαπανών.
- η συλλογή στοχευμένων και επικαιροποιημένων στατιστικών στοιχείων σχετικά με την κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα και βέβαια η ύπαρξη μηχανισμών συλλογής των στοιχείων αυτών, ώστε ανάλογα να καταρτιστούν στοχευμένες πολιτικές και δράσεις.

Η απουσία μέχρι σήμερα ειδικά διαμορφωμένων πολιτικών οφείλεται –σε μεγάλο βαθμό– στην ανυπαρξία στοιχείων και έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία προάσπισης των δικαιωμάτων του παιδιού, η οποία είναι ιδιαίτερα εμφανής στην περίπτωση ειδικών πληθυσμιακών ομάδων παιδιών, όπως οι Ρομά, οι μετανάστες, οι ασυνόδευτοι, οι αιτούντες άσυλο, αλλά και παιδιά νοικοκυριών του γενικού πληθυσμού που σε πρωτοφανή για την ελληνική πραγματικότητα ποσοστά και αριθμούς, βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ή σοβαρών υλικών στερήσεων. Συγκεκριμένα με βάση τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία (του 2013):

- 556.000 παιδιά (κάτω των 18 ετών) βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας (διαβιούν δηλαδή σε νοικοκυριά με εισόδημα χαμηλότερο του 60% του διαμέσου συνολικού ισοδύναμου εισοδήματος) και αναλογούν στο 28,8% του αντίστοιχου συνολικού πληθυσμού των παιδιών. Το ποσοστό αυτό είναι το δεύτερο υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μετά τη Ρουμανία. Η παιδική φτώχεια αυξήθηκε κατά 5,1 ποσοστιαίες μονάδες ή κατά 104.000 παιδιά από το 2009. Τα παιδιά και οι νέοι 18-24 ετών αποτελούν τις ηλικιακές κατηγορίες που κινδυνεύουν περισσότερο από τη φτώχεια: συγκεκριμένα βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας σε ποσοστό 34,1%.
- 734.000 παιδιά ή ποσοστό 38,1% του αντίστοιχου πληθυσμού, του συνόλου δηλαδή των παιδιών, είναι παιδιά που απειλούνται από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό (πρόκειται για έναν πιο σύνθετο δείκτη για τον υπολογισμό του οποίου λαμβάνεται υπόψη η εισοδηματική φτώχεια, η απασχόληση αλλά και άλλοι ποιοτικοί δείκτες). Έτσι, ο δείκτης αυτός από το 2009 μέχρι το 2013 παρουσιάζει μία αύξηση 10 περίπου ποσοστιαίων μονάδων (δηλαδή, το 2013 είχαμε σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού 734.000 παιδιά ή ποσοστό 38,1% έναντι 572.000 παιδιών ή ποσοστού 28,3% που ήταν το 2009).
- σε 142.000 ανέρχονται τα παιδιά που βρίσκονται σε κίνδυνο ακραίας φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (δηλαδή, παιδιά τα οποία διαβιούν σε νοικοκυριά τα οποία αθροιστικά αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και υλικές στερήσεις και χαμηλή ένταση εργασίας). Τα παιδιά αυτά αντιστοιχούν στο 7,4% του συνολικού πληθυσμού των παιδιών. Συγκριτικά προς το 2012, που τα παιδιά αυτής της κατηγορίας ανέρχονταν σε 77.000, υπήρξε αύξηση κατά 84,4%, ενώ στις μετρήσεις πριν την κρίση αυτή η κατηγορία παιδιών δεν ξεπερνούσε τις 30.000 ή ποσοστό μόλις 1,5%.
- σε κίνδυνο φτώχειας βρίσκεται το 61,1% των παιδιών αλλοδαπών (με ξένη υπηκοότητα) στην Ελλάδα.
- το 47,5% των φτωχών νοικοκυριών με παιδιά δήλωναν οικονομική αδυναμία για ικανοποιητική θέρμανση στη κατοικία.
- το 77,3% των φτωχών νοικοκυριών και το 35,5% των μη φτωχών νοικοκυριών με παιδιά δήλωνε οικονομική αδυναμία για να αντιμετωπίσει έκτακτες, αλλά αναγκαίες δαπάνες ύψους, περίπου 550€.
- δύο στα τρία φτωχά νοικοκυριά με παιδιά (66,8%) δήλωναν μεγάλη δυσκολία αντιμετώπισης των συνήθων αναγκών τους με το συνολικό μηνιαίο ή εβδομαδιαίο εισόδημά τους, ενώ για τα μη φτωχά το ποσοστό αυτό φθάνει το 34,5%.

- το 75,1% των φτωχών νοικοκυριών με παιδιά και το 42,5% των μη φτωχών νοικοκυριών με παιδιά δηλώνουν δυσκολία ανταπόκρισης πληρωμής λογαριασμών (ενοίκιο ή δόση δανείου κύριας κατοικίας, πάγιοι λογαριασμοί κατοικίας, δόσεις δανείων ή πιστωτικών καρτών κλπ).
- τα φτωχά νοικοκυριά με παιδιά που εμφανίζουν οικονομική αδυναμία για διατροφή που να περιλαμβάνει κάθε δεύτερη μέρα κοτόπουλο, κρέας, ψάρι ή λαχανικά ίσης θρεπτικής αξίας, ανέρχονται σε ποσοστό 45,4% το 2013 έναντι του 21,8% του 2009.

Την ανάληψη συντονισμένης πρωτοβουλίας για την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού καθιστούν επιτακτική: πρώτον, οι επικρατούσες συνθήκες στην ελληνική κοινωνία, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, και δεύτερον, οι υποχρεώσεις της χώρας μας απέναντι στη Διεθνή Κοινότητα, που απορρέουν από την υιοθέτηση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, ακόμα ωστόσο και εάν θεσπισθεί, κινδυνεύει να παραμείνει διακηρυγματικού χαρακτήρα, εφόσον δεν εξασφαλισθεί η αποτελεσματική υλοποίησή του, κάτι το οποίο μπορεί να επιτευχθεί μόνο εφόσον υπάρξουν οι απαραίτητοι οικονομικοί και ανθρωπίνι πόροι, οι αναγκαίες θεσμικές προϋποθέσεις και υποδομές, και κυρίως η ανάληψη συστηματικής προσπάθειας για την εφαρμογή του.

Ο Υπεύθυνος του Παρατηρητηρίου

**Καθηγητής Δημοσθένης Ι. Δασκαλάκης
Κοσμήτορας της Σχολής Επιστημών Αγωγής**